

MÄRKA LEADERit 2.0

KONKURSS | 2020

MAK 2014-2020 LEADER-meetme projektide konkursi häälekandja

11. august 2020

Kuhu vaatad, LEADERit märkad!

Konkursile laekus kokku 80 LEADER projekti. Rõõmu tegi, et projekte esitati kõigist 26st Eestis tegutsevast LEADER tegevusgrupist.

Põllumajandusuuringute Keskuse maaelu võrgustikutöö osakond koostöös Maaeluministeeriumiga kuulutas veebruaris 2020 välja Eesti maaelu arengukava 2014-2020 LEADER-meetme parimate projektide leidmiseks konkursi "Märka LEADERit 2.0". Eelmine LEADER projektinädade konkurs toimus 2011. aastal.

Konkursi eesmärk oli märgata ja tunnustada tegevusi, mis on LEADER-meetme toetuste abil ellu viidud ja piirkonna arengut positiivselt mõjutanud. Eriti väärib esile tõstmist uuenduslikkus, jätkusuutlikkus ja koostöö, mis on sündinud ja saavutatud tänu Eesti maaelu arengukava 2014-2020

FOTO: Ave Bremse, Eesti maaeluvõrgustik

LEADER-meetmele.

Konkurss kuulutati välja neljas põhikategoorias. Suurem osa projekte olid lõpetatud, mõned lõpetamisel. 2020. a kevadel maailmas tekkinud eriolukord mõjutas samuti mõne projekti lõpule viimist.

Projektide laekumine kategooriate lõikes

Piirkonna areng (1) – 30 projekti
Koostöö ja kaasamine (2) – 21 projekti
Uuenduslikkus (3) – 14 projekti
Keskonna- ja kliimasõbralikkus (4) – 15 projekti

Maaeluvõrgustik valis oma hindepunktide alusel välja 40 projekti. Eelvalikut hindas maaeluvõrgustiku koostöökoja liikmetest ja koostööpartneritest moodustatud komisjon, kes valis välja 16 nominenti.

*Iga nominendi kirjelduse juurde on märgitud number, millises kategoorias (1-6) projekt kandideerib.

Konkursi kategooriad

Piirkonna arengu (1) kategoorias hinnati projekte, mis on märkimisväärselt panustanud piirkonna arengusse, edendanud ettevõtlust või põllumajandust; loonud või säilitanud töökohti; arendanud tooteid või teenuseid; panustanud kultuuriväärtuste säilitamisse; tõstnud piirkonna külastatavust või mainet.

Koostöö ja kaasamise (2) kategoorias tunnustati projekte, mis on märkimisväärselt panustanud koostöö või võrgustike arendamisse nii rahvusvahelisel kui ka siseriiklikul tasandil. Kaasavate projektide all peeti silmas neid, mille puhul on toetuse abil edendatud mõne sihtgrupi vajadusi.

Uuenduslikkuse (3) kategoorias hinnati projekte, mis on märkimisväärselt silma paistnud mõne tehnilise uuenduse või nutika meetodi kasutamisega.

Keskonna- ja kliimasõbralikkuse (4) kategoorias hinnati projekte, mis on silma paistnud keskkonnasõbralike lahenduste arendamisega või kliimamuutuste mõjude vähendamise või mille sihiks oli tutvustada piirkonna loodusväärtusi.

Lisaks valiti **parim LEADER ettevõtlusprojekt (5)** ja **parim LEADER rahvusvaheline koostööprojekt (6)**.

Videokonkurss

Eraldi toimus **videokonkurss**, kuhu oodati LEADER-meetme raames toetust saanud projektide kohta tehtud lühivideoid.

Rahva Lemmik

Konkursi "Märka LEADERit 2.0" **Rahva Lemmiku** valimiseks toimus veebihääletus 15. juulist kuni 9.augustini 2020. Rahva Lemmiku valimisel ei arvestatud kategooriaid, vaid valiku sai teha kõigi 16 lõppvooru jõudnud projekti hulgast.

Eriauhinnad

Eriauhinnad annavad välja: Eesti Maaülikool, Maakondlike Arenduskeskuste Võrgustik, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eesti Külaliikumine Kodukant, Eesti Maaturism, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Maaelu Edendamise Sihtasutus, ETNA Eestimaal, Eesti Leader Liit ja Keskonnaministeerium.

FOTO: Dmitri Kotjuh, Järva Teataja

Kogukond oskab otsustada

Kohalikus algatuses, kus kogukond ise soovib enda probleemide ja vajadustele lahendusi otsida, ei ole midagi uut. Üheks sellise mõtteviisi rakendamise võimaluseks on LEADER programm, mis sai alguse 90ndatel Euroopast ning jõudis peagi ka Euroopa Liidu maaelu toetusi pakkuvasse Eestisse. Kasutades nõ altpoolt suunatud otsustamise võimalust ning initsiatiivi, saavad kogukonnad ellu viia neid tegevusi ja ideid, mis omavad suurimat mõju kohalike arengule ning parandavad elu ja ettevõtluskeskkonda maapiirkonnas. Veelgi enam, see on suurendanud aastatega kogukondlikku julgust, mis omab positiivset efekti ka teistele valdkondadele.

Mul on hea meel, et uut Euroopa Liidu eelarveperioodi ettevalmistavatel läbirääkimistel on LEADER programm jätkuvalt hinnatud tööriist piirkondlike võtmeküsimuste lahendamiseks, olles võrdsele au sees teiste toetusvõimalustega. Näen, et 2021-2027 on LEADER-il jätkuvalt kindel osa maaelu arengukavas ehk uue nimega ühise põllumajanduspoliitika strateegikavas.

Alates 2007. aastast on LEADER-it rakendatud maa ja rannapiirkondades, loodud tuhandeid töökohti, algatatud kümneid võrgustikke ning võrsunud mitmeid uuenduslikke ideid, mis on tänaseks loimunud igapäevaelu.

Oleme toetanud üle 3700 erineva LEADER projekti üle Eesti, pool rahast on läinud mikro- või väikeettevõtluse toetamiseks valdkondadesse, kuhu teised meetmed ei ulatu. Iga toetus iseloomustab natukene ka seda osa Eestimaast, kus ta on ellu viidud. Näiteid võib tuua erinevaid, olgu selleks kohalik ettevõtte, väljõusaal või kettagolfi väljak, sekka uuendatud terviserada või rekonstrueeritud vabaajakompleks, kus pakutakse piirkonna maitseid kohalikest köögist. Mitmekesisest valikust on välja toodud ainult mõned variandid, et anda aimu, kui lai on LEADER-i haare ning võimaluste spekter.

Siinkohal kutsungi kõiki lugejaid avastama ja üles leidma toredaid ja huvitavaid projekte, mida on läbi LEADER programmi Eestimaal ellu viidud ja puhkama sel suvel Eestis.

Teie maaeluminister
Arvo Aller

Kaitsealadel säästva turismi edendamine (1,6)

Kohalik tegevusgrupp:
MTÜ Arenduskoda
Teostamise aastad:
2017-2020

Projektipartnerid Eestist: Arenduskoda, Rohelise Jõemaa Koostöökogu, Kodukant Läänemaa ning partnerid Lätist, Sloveeniast ja Portugalist.

Rahvusvahelise koostööprojekti "Säästva turismi printsiipide rakendamine rahvusparkide/kaitsealadega piirkondades" eesmärk on saavutada jätkusuutlik teenuste ja tugeva partnerluse arendamine partnerpiirkondades säästva turismi valdkonnas. Kuna kaitsealade turism on suurel määral keskendunud rahvusvahelistele huvirühmadele ja tegutsetakse globaalselt, kaasati partneriteks lisaks lähinaabritele ka kaugemate riikide kaitsealade piirkondi.

Projekti tulemusena sai Lahemaa rahvuspark aastateks 2019-2023 EUROPARC sertifikaadi, sama sertifikaati taotleb ka Soomaa rahvuspark.

Wakepargi rajamine Väätsa paisjärvele (1)

Teostaja:
Väätsa Kultuuri- ja Spordiklubi SID
Kohalik tegevusgrupp:
Lõuna-Järvamaa Koostöökogu
Teostamise aastad:
2017-2019

Projekti eesmärk on arendada Väätsa järvel välja uued turismitooted nii kohalikele elanikele, elamusspordi harrastajatele kui ka külalistele, panustades seeläbi siseturismi edendamisse. Kesk-Eestis sellist turismitoodet varem ei pakutud. Kuna Väätsal olid sobivad tingimused järveäärse ala arendamiseks, otsustasid kohalikud ettevõtjad just siia rajada ainulaadse spordirajatise - kaabliga veelauasõiduseadme - mida saab kasutada ka talvel lumelauasõiduks.

LEADER toetusega ehitati kaablipark. Lisaks soetati kaks obstaaklit trikkide tegemiseks (Kicker M ja Flat Box 20m), kahes suuruses veelauad (kasutatavad ka talvel), erinevates mõtudes meeste ja naiste kalipsod ning spetsiaalsed wakeboardi saapad. Piirkonna arenguks on veel palju ideid ja plaane.

Neeme kaupluse taaskäivitamine (1)

Teostaja:
OÜ Eli
Kohalik tegevusgrupp:
Põhja-Harju Koostöökogu
Teostamise aastad:
2016-2017

Harjumaal Ihasalu poolsaarel asuvas mereäärses Neeme külas tegutses kauplus peaaegu muutumatul kujul 1931. aastast kuni sulgemiseni aastal 2014. Kaupluse taasavamisega 2016 sai Neeme küla tagasi oma "südame". Projekt on osa suuremast plaanist, mille eesmärgiks on arendada välja ajaviitekeskus ja võtta kasutusele kogu hoonet ümbritsev territoorium koos rajatava vabaõhulavaga kultuuriürituste läbiviimiseks. Avati ka kohvik, kus on Neeme ja Ihasalu küla ajalugu kajastav muuseuminurgake huvitavate pildi- ja leiumaterjalidega. Eksponeeritakse ka väga haruldast, üle saja aasta tagasi Aksi saarel valmistatud harmooniumi. Kaupluse sissepääsul on suur tuulekoda, kuhu on kavas paigutada vitriini kohalike toodete ja suveniiridega. Märkimisväärselt on panustatud piirkonna arengusse - üksikus rannakülas on taastatud kauplus, rajatud kohvik ja avatud ürituste ruum kogukonnale.

Sõltuvalt hooajast on loodud 5-8 töökohta.

Pärnumaa maitseed (1)

Kohalik tegevusgrupp:
Rohelise Jõemaa Koostöökogu
Koostööpartnerid: Rohelise Jõemaa Koostöökogu, Pärnu Lahe Partnerluskogu ja Liivi Lahe Kalanduskogu, SA Pärnumaa Turism, Pärnumaa Arenduskeskus
Teostamise aastad: 2018-2019

Projekti eesmärk on Pärnumaa toidu ja toidukultuuri tutvustamine. 2018. aastal kandis Pärnumaa Eesti toidupiirkonna tiitlit. Eesmärgiks oli piirkonna kohaliku toidu ja toidukultuuri tutvustamine, kaasates kohalikke ettevõtjaid ja teenusepakkujaid, suurendades seeläbi nendevahelist koostööd. Toimus 30 töökoosolekut, korraldati esmakordselt ja väga edukalt Pärnumaa Toidumeene konkurss, loodi Pärnumaa maitsete logo kohaliku toidu tähistamiseks poelettidel ja toilitlustuses, koguti ja avaldati infopank kohalikest toidu- ja joogitootjatest ning töötati välja tarneahel värske toodete tarbijani jõudmiseks, korraldati peakokkade õhtusöökide sari "100 Pärnumaa Rooga" jpm.

SEIC - "Kestlik ettevõtlus maal" (2,3)

Kohalik tegevusgrupp:
Arenduskoda
Teostamise aastad:
2016-2019

Projektipartnerid Eestist: Arenduskoda, Rohelise Jõemaa Koostöökogu, Ida-Harju Koostöökoda; lisaks kolm partnerit Soomest ja kaks Lätist

Rahvusvahelise koostööprojekti SEIC (Sustainable Entrepreneurship in Countryside) käigus arendati mikro- ja väikeettevõtluse tegevusi kolmes riigis, kokku kaheksas LEADER tegevusgrupi piirkonnas. Eesmärk oli rahvusvahelise koostöö abil aidata kaasa ettevõtjate toodete ja teenuste arendusele ning turundustegevusele. Eraldi sihtgrupina kaasati tegevustesse ettevõtjate perekondade või kohalike kogukondade noori, et julgustada neid panustama oma vanemate ettevõttesse või looma oma ettevõtet maal. Projekti kodulehel www.seic.ee/entrepreneurs leiab kõik kaardistatud 116 ettevõtet. Ettevõtjate vahetuses osales 50 ja õppereisidel 145 inimest. Ettevõtjate vahetuse või õppereiside otsese tulemusena on vähemalt kuuekümmel ettevõtjal teadmised ja motivatsioon toodete ekspordiks ja edaspidiseks koostööks teiste riikidega.

Tartumaa aktiivsed ja ettevõtlikud noored (2)

Kohalik tegevusgrupp:
Tartumaa Arendusselts
Koostööpartnerid: Tartumaa Arendusselts, Tartumaa Noortekogu, Tartu Ärinõuandla ja Tartumaa Noorsootöötajate Ühendus
Teostamise aastad: 2018-2021

Projekti eesmärk on toetada 12-26-aastaste noorte omaalgatust läbi väikeprojektide rahastamise mehhanismi, nn Noortefondi, edendades seeläbi tegevuspiirkonna noorte isiklikku arengut, ettevõtlikkust ja rikastades nende elukeskkonda. Noored ise töötavad välja projektide ideed kodukoha arenguks, koostavad projektid, viivad need ellu ja soovi korral arendavad neid edasi (nn jätkuprojektid). Noortefondi esitatud projektid on olnud väga erineva suunitluse ja eesmärgiga, näiteks on korraldatud kultuuri- ja noorsootööüritusi ning panustatud kogukonna heakorratõedesse. Projektitoetust antakse maksimaalselt 1000 eurot ja minimaalselt 200 eurot. Toetust antakse kuni 100% ja taotlejaks saab olla füüsiline isik.

2019. a toimus kaks ideekonkurssi, kus toetati 13 noorte väikeprojekti. Aastal 2020 on plaanis läbi viia kolm ideekonkurssi ning 2021 üks ideekonkurss. Hetkeseisuga on kõigi aastate peale kokku Noortefondist toetatud ca 130 noorte algatust.

YEAH - Noorte ettevõtlikkuse arendamine (2,6)

Kohalik tegevusgrupp:
MTÜ Järva Arengu Partnerid
Koostööpartnerid: Järva Arengu Partnerid ja Partnerid Eestist ning Aktiivinen Pohjoinen Satakunta Soomest
Teostamise aastad: 2017-2020

Projekti eesmärk on Eesti ja Soome noorte ettevõtlikkuse arendamine. Projektiidee käivitunud noored arvasid, et kuigi piirkonnas on päris palju noorte heaks tehtud, saaks kõike veel paremini teha, kui otsustajad, vanemad, õpetajad ja noored ise saaksid võimaluse õppida teiste kogemustest ning jagada oma kodukoha parimaid näiteid. Rahvusvahelise koostööprojekti eesmärk oli noorte ettevõtlikkuse arendamine läbi noorte ja noortega tegelejate õppereiside, laagrite ja kogemuste vahetamise. Projekti lõpuks olid noored ettevõtlikumad, teadlikud oma oskustest ja võimalustest. Noorte jaoks korraldati kolm laagrit: Eestis toimusid laagrid Järva-Jaanis ja Kundas Lammasmäel ning Soomes toimus laagri Karvias. Järva Arengu Partnerite piirkonnas toimusid erinevad ettevõtlikkust arendavad õpitoad, näiteks ettevõtlikkuse mängud, mis olid eraldi suunitletud õpetajatele ja õpilastele. Samuti toimus väikeprojektide edukas katsetus. Projektist valmis ka parimate praktikate kogumik.

Kohalik toit kättesaadavaks (2)

Kohalik tegevusgrupp:
Kodukant Läänemaa
Teostamise aastad:
2018-2019

Projektipartnerid: Kodukant Läänemaa, Pärnu Lahe Partnerluskoogu ja Hiidlaste Koostöökogu. Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonnas oli 2017. a seisuga 430 teavitatud või tunnustatud toidukäitlejat. Ettevõtete omavaheline koostöö oli seni puudulik ja lünklik. Ettevõtete arendamiseks ja piirkonna eripära esiletoomiseks vajasis väikeettevõtteid tuge ja võrgustumist. Tänu toimivale koostööle ja tugevatele võrgustikele on projekti saavutatud mõju sihtgrupile pikaajaline. Projektist väljakasvanud koostööprojektid toetavad võrgustiku tegevusi ka edaspidi.

Projekti tegevusteks olid osalemine messidel, õpitoad, õppereiside organiseerimine, kodulehe loomine, Läänemaa toidunädala korraldamine. Loodi Läänemaa kohalikku toitu tutvustav veebilahendus www.laanemaatoit.ee.

Väärtuslik tooraine - ternespiim - kasutusse (3,5)

Teostaja:
OÜ Teadus ja Tegu
Kohalik tegevusgrupp:
Tartumaa Arendusselts
Teostamise aasta:
2017

Ternespiim on piim, mida lehm lüpsab pärast poegimist. Selles on tavapiimaga võrreldes ligi kaks korda suurem kuivaine- ja viis korda suurem valgusisaldus. Vasikate jootmisest ülejäävat ternespiima piimatööstused vastu ei võta, mistõttu see utiliseeritakse. Ternespiim sisaldab hulgaliselt kasulikke bioloogiliselt aktiivseid ühendeid: immuunoglobuliine, kasvufaktoreid, laktoferrini jm. Teadus ja Tegu OÜ alustas Eestis esmakordselt ternespiimapulbri valmistamist, saades oma tegevustele abi LEADER toetusest. Läbi LEADER meetme toetati projekti esimest etappi „Ternespiima väärindamine ja ternespiimapulbri tootmiseseadmete hange ja rakendamine“.

Projekt võimaldab täielikumalt väärindada kohalikku toorpiimaressurssi sööda- ja toidulisanditeks ja on eeskujuks kõrge ekspordipotentsiaaliga kasutamata toorme jäätmevabaks väärindamiseks.

Iseteeninduslike kartulimüügi-punktide loomine (3)

Teostaja:
OÜ Koorti Kartul
Kohalik tegevusgrupp:
Võrtsjärve Ühendus
Teostamise aastad:
2018 - 2019

Iseteenindusliku kartulimüügi-punkti idee sai alguse sellest, et kliendid soovisid osta kartulit kaasa ka ühe koti kaupa. See nõudis kauba üleandmiseks aegade kokkulepimisi, mis osutus mõnikord keeruliseks ja aeganõudvaks. Projekti käigus loodi kaks iseteeninduslikku kartulimüügi-punkti, üks Kolga-Jaani kartulihoidla juurde, teine Lätkalu külas asuvasse kartulihoidlasse. Olukorras, kus põllumajanduses napib töökäsi, saab müügist vabaneva töötaja põllule suunata. See on hea näide uue põlvkonna arengutaseme kauplemisest. Kolga-Jaani kartulihoidla juurde paigaldati standardne müügi-paviljon, mis varustati müügiks ja ladustamiseks vajaliku inventari ning soojuspump-konditsioneeriga (soojal ajal vajab ruum jahutamist). Ostja saab võtta kartuleid või muid köögivilju ning jätab raha seinal olevasse rahaseifi. Projekt arvestab ka keskkonnasõbralikkusega, kuna kogu talveks ostetavat juurviljakogust ei ole vaja korraga osta ja säilitada.

“Ukselt uksele” teenuse käivitamine Piiriveere Liidri piirkonnas (3)

Teostaja:
Marmil OÜ
Kohalik tegevusgrupp:
Piiriveere Liider
Teostamise aasta:
2018

Piiriveere Liidri piirkonnas on asulaid ja külasid, kus puudub esmatarbekaupa pakkuv pood või see asub tarbijale ebamõistlikult kaugel. Piirkonnas on asulaid, kus pood on suletud, nt Laossina, Linte, Ruusa, Niitsiku, Hanikase, Meremäe, Võmmorski, Matsuri, Saatse, Sesniki, Lutepää. Samas kauplusautod ei suuda rahuldada tarbijate kõiki vajadusi. OÜ Marmil soetas LEADER-toetusega kaubiku koos termoisoleeritud kaubaruumi ja jahutus-soojenduseseadmetega, et pakkuda Värskas asuva kaupluse “Lemmik” teenuseid kogu Piiriveere Liidri territooriumil.

Tänu investeeringule saab aastaringelt soovijatele kvaliteetse ja värsket kauba koju kätte tuua. Välja töötati “ukselt uksele” teenus, millega pakutakse klientidele suurt tootevalikut, mugavat tellimise ning koju toomise teenust.

Beebitoidu tootmine (3,5)

Teostaja:
Saaregurme OÜ
Kohalik tegevusgrupp:
Saarte Koostöökogu
Teostamise aastad:
2018-2021

Sügavkülmutatud beebipiireede projekt sai alguse, kui idee algataja perre sündis esimene laps ja koliti elama Saaremaale. Kuna lapse vanavanemad on mahetalunikud, tekkiski mõte hakata tootma sügavkülmutatud beebipiireed. Et tooted tuleksid võimalikult täisväärtuslikud, tehti koostööd Eesti Maaülikooliga. Kohalikel mahetalunikel on nüüd kindel partner, kellele oma toodangut müüa. LEADER toetusega soetati võimsad automaatseadmed, mis aitavad kaasa ekspordi suutlikkuse tõstmisele. Täna on kaubamärk BabyCool saadaval paljudes kauplustes. Selle projektiga saavad kasu kõik osapooled - beebidele täisväärtuslik ja mahe kohalik toit, emadel võimalik anda lapsele mugavalt kohalikku toitu, lastel tekivad head toitumisharjumused. Ka keskkond võidab, kuna mahepõllumajandus ei koorma loodust. Projekti mõju aastatega ainult suureneb.

Pilliroost joogikõrte tööstusliku liini soetamine (4,5)

Teostaja:
Sutu OÜ
Kohalik tegevusgrupp:
Saarte koostöökogu
Teostamise aastad:
2018-2021

Sutu on laht Saaremaal, kuhu Saaremaale elama naasnud pere asutas pilliroost joogikõrsi tootva ettevõtte. Pilliroost joogikõrsi ajendas valmistama nii roheline põhimõte kui ka Euroopa Liidu otsused. Eesti tarbitakse igal aastal 120 miljonit plastikust kõrt, Euroopa Liit tarbib aastas 36,6 miljardit joogikõrt - nende asendamine looduslikust materjalist kõrtega on suur sääst keskkonnale. Saaremaa rannajoonel kasvab suures ulatuses pilliroogu. Seejuures kuulub Saaremaa ka UNESCO biosfäärialasse, mis tähendab väga puhast keskkonda. LEADER projektiga saadi toetus pilliroost joogikõrte tootmiseks vajaliku tööstusliku liini soetamiseks. Antud tehnoloogiat plaanitakse kasutada vähemalt 3 miljoni kõrre tootmiseks aastas (üks masin ühes vahetuses). Täna on seade kokku pandud, kuid teostatakse veel automatiseerimist ja vastava tarkvara programmeerimist. Teises etapis on kavas lisada ka automaatne termotöötlus, kvaliteedikontroll ja pakendamisiin.

Trummelsõela soetamine (4)

Teostaja:
Harju prügiveod OÜ
Kohalik tegevusgrupp:
Lääne-Harju Koostöökogu
Teostamise aastad:
2019-2020

Projekti eesmärk on vähendada piirkonnast prügimäele viidavate jäätmete mahtu: eel-sorteerida segaprahist enne prügimäele viimist välja maksimaalselt taaskasutatavaid jäätmeliike ja leida neile väärdamisvõimalusi. Trummelsõel võimaldab ehitus- ja segaprahist pinnase ja kivide välja söelust, mis võimaldab prügi efektiivsemalt taaskasutada ja suunata rohkem materjali taaskasutamisse. Projekti teostaja pakub eraisikutele ja piirkonnas tegutsevatele ettevõtetele ehitus- ja segaprahi ning lammutusjäätmete ära vedu 15, 20 ja 30m³ konteineritega.

LEADER investeeringu tulemusena on loodud piirkonnale lisandväärtust andev ja ringmajanduse põhimõtetest kantud uus teenus - ehitus- ja segaprahist pinnase ja kivide välja söelumine.

OFF-GRID (4)

Kohalik tegevusgrupp:
MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu
Teostamise aastad:
2018-2021

Projektipartnerid Eestist: Pärnu Lahe Partnerluskogu ja Hiidlaste Koostöökogu; lisaks neli partnerit Lätist, kolm Soomest, üks Rootsist ja üks Leedust.

Rahvusvaheline koostööprojektiga "OFF-GRID - Võrgust vaba energiatootmine DIY: Taastoodetava energia kasutamine maamajanduse arendamiseks" soovitakse tutvustada uudseid taastoodetava energia kasutamise võimalusi maamajanduses. Projektis osalevad partnerid presenteerivad oma prototüüpe: nutikat moodulmaja ja teisi päikeseenergia ja tuuleenergia aluseliseid isetehtavaid näiteid: rannaroo briketitehnoloogia, biomeiler-komposteerimissoojuse kasutamine, hooldusvabad päikese soojuskollektorid jms. Toimub projekti partnerite kogemuste vahetamine realses kasutuses olevaile taastuenergeetika objektidele Pärnumaal, Hiiumaal ja koostööpartnerite juures. Kaasatakse uue prototüübi loomisesse eksperte ülikoolidest, korraldatakse töötubasid ja seminare. 2020. aastal on plaanis korraldada rahvusvaheline taastuenergeetika konverents.

Tuul ja päike maheaiandis (4)

Teostaja:
Miila Mahe Aed OÜ
Kohalik tegevusgrupp:
Virumaa Koostöökogu
Teostamise aastad:
2018-2020

Miila Mahe Aed OÜ on rajamisjärgus mahepõllumusettevõtte, mis võtab enda alla ca 3 hektarit ja mille peamiseks tooteks saavad olema puu- ja köögiviljad. Ettevõtte on loodud eesmärgiga ühendada mahetootmine rohe-energia kasutamisega, rõhutatakse maksimaalselt keskkonnanohu aspekti ning toetatakse huvilistele, et süsinikneutraalne mahetoidu tootmine on võimalik ja tasuv.

LEADER projektiga osteti taastuenergia seadmeid: akusid, päikese paneelid, päikeseenergia laadijaid, tuulegeneraatoreid ja muud vajalikku. Samuti ehitati tuulegeneraatorite mastide vundamendid, maa-alused kaabelliinid, paigaldati päikese paneelid, akud ja taastuenergia seadmed.

Maaeluvõrgustiku konkursid läbi aegade

FOTO: Erik Lööper, Eesti maaeluvõrgustik

Maaeluvõrgustik korraldas esimese konkursi "Märka Leaderit" LEADER projektinädete leitmiseks 2011. aastal, sellest traditsioonist sai ka uus konkurss pealkirja "Märka LEADERit 2.0". Eesti maaeluvõrgustiku osalusel korraldatud maaelu arengukava edulugude konkursid:

2011 koostöös Põllumajandusministeeriumiga esimene LEADER konkurss "Märka Leaderit"

- 2012 koostöös Põllumajandusministeeriumiga "Märka uuenduslikku põllumajandust"
- 2013 koostöös Põhja- ja Baltimaade maaeluvõrgustikega "Märka rahvusvahelist Leader koostööd"
- 2013 koostöös Eesti Maaparandajate Seltsi, Põllumajandusameti ja Põllumajandusministeeriumiga "Keskkonnasäästlik maaparandus"
- 2015 koostöös Eesti Maaturismi ühinguga "Maaturismi edulood"
- 2016 koostöös Maaeluministeeriumi ja Põllumajandus-uuringute Keskusega "Märka keskkonnanahoidlikku põllumajandust!"
- 2018 koostöös Põhja- ja Baltimaade maaeluvõrgustikega „Põhja- ja Baltimaade maaelu- ja merendusprojektid 2018“

Välja on antud mitmeid LEADERi trükiseid: „Leaderi EDU: Eesti Leader 2007-2010“ (2010), „Märka Leaderit“ (2011), „LEADER - Kohaliku toidu arenguks“ (2012) ja „Üllatav Eesti LEADER“ (2016). Kõik need trükised on leitavad ka veebiväljaannetena.

LEADER arvudes

Eesti maaelu arengukava 2014-2020 LEADER-meetme eesmärk on lahendada kohaliku tasandi probleeme kohaliku algatuse lähenemise kaudu ja arendada erinevate sektorite koostööd.

LEADER eelarve perioodil 2014-2020 on kokku 90 miljonit eurot.

Projekte seisuga 31.12.2019 - määratud: 3342, lõpetatud: 1891

Koostööprojekte - rahvusvahelised: 33, siseriiklikud: 138 toetustaotlust, ühisprojekte: 482

LEADER meetme abil on toetatud väga erinevaid tegevusi väga erinevates valdkondades - maapiirkonna ettevõtluse ja tipp tehnoloogia soetamise toetamisest kuni kogukonna teenuste ja kiriku renoveerimistöödeni. Toetatud on seda, mida piirkond ise kõige vajalikumaks peab.

www.maainfo.ee/konkurss